

Міністерство освіти і науки України
Національний аерокосмічний університет
«Харківський авіаційний інститут»

Кафедра «Психології» (№ 704)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Гарант освітньої програми



(підпис)

Максим ЖИДКО

(ім'я та прізвище)

«28» серпня 2025 р.

СИЛАБУС ОБОВ'ЯЗКОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Історія психології

(назва навчальної дисципліни)

Галузь знань: С «Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини»

(шифр і найменування галузі знань)

Спеціальність: С4 «Психологія»

(код та найменування спеціальності)

Освітня програма: Психологія

(найменування освітньої програми)

Форма навчання: денна, дистанційна

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Силабус введено в дію з 01.09.2025 року

Харків – 2025 р.

Розробник: Інна БІДЮК, доц. каф. 704, к. психол. н., доц.
(ім'я та прізвище, посада, науковий ступінь та вчене звання)



Силабус навчальної дисципліни розглянуто на засіданні кафедри психології
(№ 704)

Протокол № 1 від « 28 » серпня 2025 р.

Завідувач кафедри канд. психол. наук, доц.
(науковий ступінь та вчене звання)


(підпис)

Юрій ГУЛИЙ
(ім'я та прізвище)



Погоджено з представником здобувачів освіти: Маргарита СТАРОДУБЦЕВА
(підпис) (ім'я та прізвище)

1. Загальна інформація про викладача

Бідюк Інна Аркадіївна,
канд. психол. наук, доц. каф. 704.
Викладає в університеті наступні
дисципліни:

- Педагогіка та педагогічна психологія;
- Історія психології;
- Психологічна діагностика та корекція дітей та підлітків.
- Методологія педагогічної діяльності

Напрями наукових досліджень:
емоційна зрілість особистості,
дослідження соціалізації здобувача
вищої освіти в умовах цифрового
середовища.

2. Опис навчальної

Семестр, в якому викладається дисципліна – 2

Обсяг дисципліни: 5,5 кредитів ЄКТС/ 165 години, у тому числі аудиторних – 64 год., самостійної роботи здобувачів – 101 год.

Форма здобуття освіти – денна, дистанційна, дуальна.

Дисципліна – вибіркова.

Види навчальної діяльності – лекції, семінарські заняття, самостійна робота.

Види контролю – модульний контроль, залік.

Мова викладання – українська.

Пререквізити – загальна психологія.

Кореквізити – вікова психологія; основи психологічного консультування і корекції; клінічна психологія.

3. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета.

Метою викладання навчальної дисципліни «Історія психології» є формування компетенцій, що забезпечують розуміння закономірностей та основних фактів історичного розвитку психологічної науки, значення психологічної думки того часу для сучасного розвитку науки.

Завдання.

Основні завдання вивчення дисципліни пов'язані з формуванням наступних загальних та професійних компетенцій:

1. Здатність до розуміння сутності та значущості історії психології як галузі знань.

2. Спроможність аналізувати, оцінювати особливості основних тенденцій розвитку психології в сучасних умовах з урахуванням досвіду минулого.

3. Здатність охарактеризувати значення соціально-біографічних подій минулого на розвиток наукових теорій психології.

4. Набуття умінь аналізу особистісних, історичних, соціальних подій для розвитку сучасної психологічної науки.

5. Здатність формулювати думку логічно, дискутувати, враховуючи свої власні та співрозмовника індивідуально-психологічні особливості.

Компетентності, які набуваються:

- здатність застосовувати знання про особистість та її порушення у практичних ситуаціях;

- здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями про різноманітні зарубіжні та вітчизняні підходи до будови структури особистості;

- здатність до критичного аналізу різних теорій особистості;

- здатність генерувати нові ідеї (креативність) стосовно будови особистості;

- здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій для діагностики особливостей особистості та її порушень;

- здатність оперувати базовими знаннями щодо розладів особистості та психосоматичних розладів.

Результати навчання.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні досягти таких результатів навчання:

А) Знати

1. Володіти концептуальними знаннями в галузі психології, розвитку сучасної науки.

2. Володіти вмінням аналізувати ретроспективний досвід зарубіжних та вітчизняних вчених про природу виникнення психологічних явищ.

3. Володіти вмінням самостійно аналізувати історичні та біографічні дані та прогнозувати результати сучасних подій та процесів в соціальному просторі через історичний досвід.

Б) Уміння

1. Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз інформації з різних джерел із використанням сучасних інформаційних технологій.

2. Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки.

3. Використовувати теоретичні знання щодо закономірностей та особливостей розвитку психологічних

знань та сучасної психологічної науки.

В) Комунікація:

1. Емпатійно взаємодіяти, толерантно ставитися до осіб, що мають іншікультуральні чи гендерно-вікові особливості.

Д) Автономія та відповідальність:

1. Демонструвати відповідальне ставлення до професійного самовдосканалення та саморозвитку; здатність до подальшого навчання з високимрівнем автономності.

2. Проявляти соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадськійдіяльності.

4. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1.

Змістовий модуль 1. Розвиток психології в період Античності.

Тема 1. Історія психології. Предмет, задачі, принципи.

Історія психології, задачі розробки системи психологічної науки. Засоби та методи організації історично-психологічного дослідження.

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

- Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача

Тема 2. Психологічна думка Стародавнього Сходу

Культурологічний принцип в історії психології. Феноменологічний та екзистенціальний принципи в історії психології. Психологічна думка Стародавнього Китаю (Лао-Цзи, Конфуцій).

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

- Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача

Тема 3. Розвиток психологічної думки в Античну епоху.

Загальна характеристика античної психологічної думки. Уявлення про психологічне життя на рівні міфічного мислення. Особливості розвитку психологічних знань в грецьких колоніях (Ефес, Мілет, Афіни)

Філософське вчення Аристотеля. Аристотель та Платон. Метафізика і вчення «О душе» Аристотеля. Функції душі. Вчення про психічну діяльність людини та звірів. Логіка, риторика, поезика.

Основні філософські школи періоду еллінізму. Вчення Геракліта про душу. Демокріт та його атомістична модель світу. Метафізика. Концепція людини.

Поняття про свідомість. Гален.

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

- Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача

Змістовий модуль 2. Психологічна думка Середньовіччя та Відродження.

Тема 4. Психологічні погляди Європейського Середньовіччя

Головні напрямки розвитку психології у феодальному суспільстві. Виникнення теорій про подвійну істину та її вплив на розвиток психології. Розвиток психологічних ідей в арабській державі. Психологічні ідеї Середньовічної Європи. Душа як предмет вивчення (Фома Аквінський). Психологічні ідеї Англії. Номіналізм (Р. Бекон, Гросет, Д. Скотт, У. Оккам)

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

- Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача

Тема 5. Психологічні ідеї епохи Відродження.

Ідеї та тенденції гуманістичної думки. Вивчення динаміки психічних процесів та їх залежність від матеріальних факторів в теоріях Дж.Фракасторо та Т.Кампанелли. Розробка теорії афектів Дж. Телезіо.

Вивчення психічних здібностей людини П.Помпонацци. Відродження скептицизму. Леонардо да Вінчі: природа, наука, мистецтво.

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

- Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача

Модуль 2.

Змістовий модуль 3. Психологічні теорії Нового часу. Ідеї XVII століття.

Тема 6. Психологічне вчення Нового часу

Своєрідність психологічної думки XVII ст.: розробка вчення про живе тіло як механічну систему, співвідношення фізичного та психічного.

Ф. Бекон – засновник емпіричного напрямку в психології.

Р. Декарт – засновник сучасної філософії. Дуалізм та раціоналізм в системі Р. Декарта. Психофізична проблема та її вирішення Р.Декартом. Вчення Р. Декарта про тіло.

Виникнення вчення про свідомість як здібність індивіда до внутрішнього спостереження. (Р. Декарт, Т. Гобс, Б. Спіноза, Г. Лейбніц, Д. Лок, Дж. Берклі).

Матеріалістичний підхід до розуміння природи психічного в вченнях Т. Гобса. Б. (Барух) Спіноза та його метафізика монізму. Пізнання та моральний ідеал. Проблема афектів в працях Б. Спінози.

Сенсуалізм Д. Лока. Психологія як наука про досвід: зовнішній та внутрішній. Поняття про досвід у вченні Д. Лока. Вчення Д. Лока про складні та прості ідеї. Шляхи утворення складних ідей.

Г. Лейбніц як родоначальник ідеалістичної традиції в німецькій філософії та психології. Полеміка між Д. Локом та Г. Лейбніцем, її

значення для розвитку психології.

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

- Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача

Тема 7. Розвиток психології в XVIIIст.

Перетворення асоціацій в універсальну категорію, яка пояснює психічну діяльність, в працях Д. Гартлі. Перша матеріалістична концепція „несвідомого” Д. Гартлі. Вчення про вібрації. Особливості англійського асоціанізму. Вчення Дж. Берклі, Д. Юма, Дж. Прістлі. Дж. Берклі: гносіологія номіналізму.

Матеріалістична психологія у Франції (Е.Кондильяк, Ж.Ламетри, Ж.Ж. Руссо, К. Гельвецій, П. Кабанис, Д. Дідро). Свідомість як функція тілесного органу в працях вчених XVIIIст.

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

- Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача

Змістовий модуль 4. Розвиток та становлення психології як самостійної науки.

Тема 8. Формування науки. Психологія XIX ст.

Наукові умови перетворення психології в самостійну науку: фізико-хімічна школа фізіології, дарвінізм, вчення про рефлекс, психофізіологія органів відчуттів, психофізика (Г. Фехнер). Особливості асоціативної психології в середині 19ст. Психологія як наука про безпосередній досвід.

Теоретичні програми природничо-наукової перебудови психології. Перші психологічні лабораторії.

Розвиток рефлексорного вчення в психології XIX ст. Розвиток фізіології нервової системи та органів відчуттів. Значення вчення видатних фізіологів та анатомів для розвитку психології (Ч.Белл, І. Мюллер, Е.Х. Вебер, Г. Гемгольц, П. Флуранс).

Особливості німецької емпіричної психології XIX ст. Вчення І.Ф. Гербарта.

Німецька класична школа психології.

Розвиток асоціативної психології XIXст. (Т. Браун, Д. С.Мілль, О. Бен, Г. Спенсер). Матеріалістичне вчення про людську природу. Психологія – вчення про психічну діяльність. Психологія – наука про свідомість. Структурна школа Е. Тітченера.

Експериментальна психологія. Диференційна психологія. Дитяча та педагогічна психологія. Зоопсихологія. Соціальна та культурно-історична психологія.Психотехніка.

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

- Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача

Тема 9. Руська психологія XIX ст. – початку XX ст.

Зародження матеріалістичних напрямків в руській психологічній науці. Погляди на духовну діяльність людини (М.В.Ломоносов та інші). Визначення місця психічних явищ в навколишньому середовищі. Декабристи (О.М. Герцен, В.Г. Белінський, М.А. Добролюбов, Н.Г Чернишевський): їх погляди на психічну діяльність.

Філософсько-етична думка в руській літературі (М.В.Гоголь, Л.М. Толстой, Ф.І. Достоевський). Розвиток природознавства. Мовознавство – одне із джерел психологічних знань.

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

- Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача

Модуль 3.

Змістовий модуль 5. Психологічні теорії XX століття.

Тема 10. Біхевіоризм. Гештальтпсихологія

Вивчення предмету психології та її методів біхевіористами. Вплив робіт Е. Торндайка на розвиток біхевіоризму. Експериментальні програми біхевіоризму (Д. Уотсон, Е. Газрі, А. Вайс, У. Хантер, К. Лешлі). Розробка психо-практичного аспекту поведінки.

Виникнення операціоналізму. Характеристика когнітивного біхевіоризму (Е.Толмен). Гіпотетико-дедуктивний біхевіоризм (К.Халл). Оперантний біхевіоризм Б. Скінера.

Гештальтпсихологія та категорія образу. Характеристика та закони гештальтів. Взаємозв'язок гештальтизму та біхевіоризму. Особливості феноменологічного методу. Гештальттерапія.

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

- Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача

Тема 11. Психодинамічний напрямок в психології

Теорія когнітивного розвитку Ж.Піаже. Революція в психології: глибинна психологія чи психоаналіз. Асоціації як симптоми мотиваційних установок особистості. Принципи асоціацій З.Фрейда. Аналітична психологія К.Г. Юнга. А. Адлер та його комплекс неповноцінності.

Теорія З. Фрейда, її характеристика. Основні поняття психоаналізу. Психоаналіз та суспільство. Англійська школа психоаналізу. Теорії К. Хорні. Теорії Е.Фрома. Теорія Г.С. Салівана. Сучасний стан психоаналізу.

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

- Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача

Змістовий модуль 6.

Класична та сучасна психологічна думка.

Тема 12. Напрямок досліджень в вітчизняній психології ХХ ст.

Психологічна думка ХХ ст. Становлення та розвиток радянської психології. Основні напрямки радянської психологічної науки. Значення праць вітчизняних фізіологів для розвитку психологічної науки в Росії (І.М. Сеченов, І.П. Павлов, М.М. Ланге, А.А. Ухтомський, В.М. Бехтерев).

Відкриття психологічних лабораторій в післяреволюційний час. Розвиток педології. Рефлексологія В.М. Бехтерева. Реактологія К.М. Корнілова.

Л.С. Виготський та його психологічна школа. Культурно-історична теорія Л.С. Виготського. Теорія діяльності О.М. Леонтева. Вчення послідовників школи Л.С. Виготського. Школа С.Л. Рубінштейна та його послідовники. Інші школи вітчизняної психології (Д.М. Узнадзе, В.М. Мясіщев, П.К. Анохін, Б.Ф. Ломов, Б.Г. Анаєв, Б.М. Теплов).

Розвиток психологічної думки на Україні. Культурно-гуманістична психологія в Україні. Психологія Г.С. Костюка

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

- Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача

Тема 13. Розвиток зарубіжної психології.

Психоаналіз і західна філософія ХХ ст. Гуманістична психологія. Розвиток антропології (К. Леві-Стросс). Особливості психодрами (Дж. Морено)

Західні школи вивчення теорій особистості (Дж. М. Кеттел, Э. Берн, Г.Ю. Айзенк, Ф. Перлз, К. Роджерс). Розробка основних методів вивчення особистості людини. Тестування як метод вивчення особистості. Психологічні погляди ХХІ ст.

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

- Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача

5. Індивідуальні завдання

Непередбачено навчальним планом

6. Методи навчання

Словесні, наочні, практичні

Програмою передбачено наступні методи навчання:

Лекції, спрямовані на поглиблення теоретичних уявлень про особливості розвитку психологічної думки з найдавніших часів до сучасності, розвиток психології як науки, її становлення,

різноманітність теорій та підходів до предмету психології;

Семінарське (практичне) заняття – дозволяє розвивати вміння студентів висловлювати свою думку, описувати та характеризувати події (історичні та особисті), що вплинули на розвиток психологічної думки сучасності;

Самостійна робота – передбачає підготовку студентів до лекцій та семінарських занять (протягом семестру або під час сесії), виконання модульних (поточних та контрольних) робіт.

7. Методи контролю

Поточний контроль передбачає оцінювання підготовки студентів до кожного семінарського заняття, активності – участь в обговоренні питань, які винесено на заняття.

Результати, отримані при поточному контролі, позначаються на визначенні підсумкової оцінки з даної дисципліни.

Модульний контроль (модульна контрольна робота) проводиться після завершення вивчення відповідної частини навчального курсу у відповідності до запропонованих запитань.

Модульна контрольна робота складається з питань, що відповідають лекційним темам та темам, що виносяться на самостійне вивчення студентами.

Семестровий підсумковий контроль - проводиться у формі іспиту. Іспит проводиться в усній формі та передбачає відповідь студента на два теоретичних запитання та одне практичне завдання.

8. Критерії оцінювання та розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

8.1 Розподіл балів, які отримують студенти (кількісні критерії оцінювання)

Складові навчальної роботи	Бали за одне заняття (завдання)	Кількість занять (завдань)	Сумарна кількість балів
Змістовний модуль 1			
Виконання і захист семінарських робіт	0...3	3	0...9
Змістовний модуль 2			
Виконання і захист семінарських робіт	0...3	2	0...6
Модульний контроль	0...17	1	0...17
Змістовний модуль 3			
Виконання і захист семінарських робіт	0...3	2	0...6
Змістовний модуль 4			

Виконання і захист семінарських робіт	0...3	2	0...6
Модульний контроль	0...17	1	0...17
Змістовний модуль 5			
Виконання і захист семінарських робіт	0...3	3	0...9
Змістовний модуль 6			
Виконання і захист семінарських робіт	0...3	4	0...12
Модульний контроль	0...17	1	0...17
Усього за семестр			0...100

Семестровий контроль (іспит) проводиться у разі відмови студента від балів поточного тестування й за наявності допуску до іспиту. Під час складання семестрового іспиту студент має можливість отримати максимум 100 балів.

Білет для іспиту/заліку складається з трьох запитань, таких, наприклад:

1. Розвиток англійської асоціативної психології в 19 ст. (Т.Браун, Дж. Міль, О. Бен, Г. Спенсер).
2. Криза в психології на початку 20ст.: причини та прояви.
3. Яке значення має безпосередній досвід для розвитку предмету психології? Як ви гадаєте? Чому?

Максимальна кількість балів за перше – 30 балів, за друге запитання - 30 балів, за третє запитання – 40 балів.

8.2 Якісні критерії оцінювання

Необхідний обсяг знань для одержання позитивної оцінки:

- історичні етапи розвитку психології як науки;
- методи, принципи, задачі історії психології;
- біографічні особливості вчених та їх вплив на створення ними психологічних теорій та концепцій тощо.

Необхідний обсяг вмінь для одержання позитивної оцінки:

- самостійно аналізувати та критично опрацьовувати зв'язок історичних подій, біографічних даних та причин створення тих чи інших психологічних теорій та концепцій;
- аналізувати зв'язок минулих та сучасних подій в розвитку психологічної науки сьогодення.

8.3 Критерії оцінювання роботи студента протягом семестру

Задовільно (60-74). Мати мінімум знань та умінь. Відпрацювати та

захистити всі роботи та домашні завдання. Вміти самостійно давати характеристику історичним подіям, встановлювати зв'язок між минулим та майбутнім. Вміти аналізувати досвід попередників.

Добре (75 - 89). Твердо знати мінімум історичної інформації, виконати усі завдання. Показати вміння ставити запитання стосовно теми обговорення. Приймати активну участь в обговоренні теми доповідей, вміти ґрунтовно висловлювати свою точку зору

Відмінно (90 - 100). Повно знати основний та додатковий матеріал. Знати усі теми. Орієнтуватися у підручниках та посібниках. Досконально знати усі біографічні та історичні події, що вплинули на розвиток психології як науки. Знаходити зв'язки між історичними подіями. Безпомилково виконувати всі роботи в обумовлений викладачем строк.

Виконання курсових робіт непередбачено навчальним планом.

Шкала оцінювання: бальна і традиційна

Сума балів	Оцінка за традиційною шкалою	
	Іспит, диференційований залік	Залік
90 – 100	Відмінно	Зараховано
75 – 89	Добре	
60 – 74	Задовільно	
0 – 59	Незадовільно	Не зараховано

9. Методичне забезпечення та інформаційні ресурси

1. Бідюк І.А. Історія психології. Кронспект лекцій. Частина 1.
<http://library.khai.edu/library/fulltexts/2021/complex/Istoriya%20psykholo>
2. Сторінка дисципліни знаходиться за посиланням:
<https://mentor.khai.edu/enrol/index.php?id=140>

НМК з дисципліни

1. Робоча програма
2. Плани семінарських занять та методичні вказівки щодо самостійної підготовки студентів до них.
3. Підручники, навчальні посібники.
4. Питання до контрольних заходів.
5. Каталоги інформаційних ресурсів.

10. Рекомендована література

Базова:

1. Бідюк І.А. Історія психології. Кронспект лекцій. Частина 1.
<http://library.khai.edu/library/fulltexts/2021/complex/Istoriya%20psykholo>

2. Данилюк, І. В. Історія психології в Україні: західні регіони /І.В.Данилюк/. –Київ «Либідь». – 2003. – 152 с.
3. Романець, В.А. Історія психології: Стародавній світ. Середні віки. Відродження : навч. посіб. : гриф МОН України / В. А. Роменець/. - Київ. - Либідь, 2005. - 916 с.
4. Романець, В.А. Історія психології епохи просвітництва: навч. посібник: гриф МОН / В. А. Романець/. - К. - Вища школа, 1993. - 568 с.
5. Романець, В.А. Історія психології : XIX - початок XX століття : навч. посіб.: гриф МОН України / В. А. Роменець/. - Київ. - Либідь, 2007. - 832 с.
6. Романець, В.А.Історія психології 20 століття / В.А.Романець, І.П. Маноха/.–Київ «Либідь». – 1998. – 563 с.

Додаткова:

1. Корольчук, М.С. Історія психології: Навчальний посібник /М.С. Корольчук, П.П. Криворучко/.- К.: Ельга, Ніка-Центр. – 2004. – 248 с

11. Інформаційні ресурси

1. Бібліотека Університету http://library.khai.edu/library/page_lib.php
2. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського - nbuv.gov.ua